

PROLETAREC

LIST ZA INTERES DEELAVSKEGA LJUDSTVA.

Štev. 3 (No. 3).

Chicago, Marec, 1907

Leto II. (Vol. II.)

Od blizo in daleč.

— V rimsko katoliških društvih raznih narodov so do pred nekaj leti navadno agitirali in sprejemali resolucije proti drugovernikom, takozvanim krivovercem. Zadnja leta se je pa v tem oziru dokaj spremenilo.

Kjerkoli se dandanes pod vodstvom duhovnikov shajajo na zborovanjih rimsko katoliški možje, tedaj se govori in sklepa, kako bi se zajezilo pot socializmu.

Rimsko katoliška cerkev nima le dobrega želodca in nabrušenega jezika, ima tudi dober nos. Višji pismarji — voditelji te cerkve so že zdavnaj zvohal, kje je pravi nasprotnik cerkve, ki bo nekega dne pometel do čistega z verskim humbugom. Katoliški cerkvi se dandanes ni treba bati ne luterskih pastorjev, ne pravoslavnih popov, ne turških muzezinov. Vse te vere dandanes razpadajo v razne sekte, ki se prav protiverski pobijajo druga drugo. Revolucionarni socializem, ki ne pripozna vere za privatno stvar, dela sploh mnogo preglavice rimsko katoliškim farizejem. Proti temu socializmu je katoliška cerkev mobilizirala zadnjega prosjaškega meniha, ker so lepi dnovi grmad, ki plamtele so v proslavo božjo, minoli za vselej. Katoliška cerkev je prisiljena rabiti dandanes druga modernejša sredstva, da bi uničila nasprotnika, katerega sovražni smrtno. Posluževati se mora "duševnega" orožja, dasi nerada, ker se tako orožje sploh ne strinja z njenimi nauki.

No, socializmu se ni treba bati duševnega orožja katoliške cerkve, katoliški farizeji so še vedno želi poraz, kedar so nastopili z "duševnim" orožjem proti socialistom. Mi lahko mirnim srcem pričakujemo tudi nadaljnjih duševnih bojev s katoliško cerkvijo.

— Nemški socialisti so želi pri zadnjih državnozbornih volitvah hud poraz. Število poslancev se je skrčilo do polovice. Nas ne boli toliko, da se je število poslancev skrčilo za polovico, temveč boli nas, da se je število oddanih glasov na Saksonskem precej skrčilo. Poraz je tukaj utajiti se ne dá tudi z najlepšimi besedami. Ali ta poraz naj bo tudi vsem socialistom v poduk. Vodstvo nemške socialno-

demokratske stranke je zakrivilo največ poraz s tem, da je delala volilne kompromise z centrom — tja v tem oziru reformirati.

"Kdor ni socialist, je proti socializmu! Tako naj se glasi naše geslo za vedno, nepremakljivo in socializem boče zmagoval, ne pa želi porazov.

— Naš slavni Teđi, predsednik velike ameriške republike, je res izboren diplomat. Zamorca Ralph Tylerja je imenoval nadzornikom za luko Cincinnati, da bi dokazal, da je nepristranski napram zamorcem; Sargenta, kurjaču in Clarku, sprevođniku, je pa dal dobri državni službi, da bi tako vsem dokazal, ki mu hočejo verjeti, da je resničen in odkritosrčen prijatelj delavcev.

Polični obziri so pri predsedniku odločevali. Predsednik potrebuje za prihodnje volitve črednike, ki bodo čredo gonili v volilne lokale, radi tega je tudi izvršil to šahovo potezo.

Prijatelj zamorcev, delavcev in kapitalistov. Kdo se tu ne smeji??

— J. D. Rockefeller, znani človekoljub, ki bo v svoji človekoljubnosti kmalu pogoltnil skoro vse premoženje ameriškega ljudstva, je daroval za poduk 32 milijonov dolarjev. Ali teh milijonov znani postavni in nepostavni tolovaj ni daroval za razširjenje in poboljšanje javnih, državnih, ali mestnih šol. Stari grešnik je daroval ta denar le verskim šolam vseh ver.

Zakaj? Rockefeller dobro ve, da bodo verske šole raznih ver vzgojile same pošušne hlapce, da bo ves denar zopet dobil z dobrimi obrestmi nazaj.

— O znanem Thawu, milijonar-skem postopaču, ki je zavrtno umoril bogatega pridaniča Whiteja v New Yorku, prinaša rmeno ameriško časopisje tekoni procesa v mesecu februarja, taka poročila, da se človeku kar gabi prijati kak časniki v roke.

Za nas je vseeno, ako bo postopač Thaw umrl v električnem stolu ali v postelji, dasi smo nasprotniki smrtne kazni. Ako bo Thaw umrl v električnem stolu, v kar ne verjamemo, potem bo izginil le trot iz človeške družbe, ne pa koristen član človeške družbe.

Čemu torej upitje v kapitalistič-

kih listih radi Thawa. No, Thaw je milijonar in to pove vse.

— Zadnja dva meseca pobijajo in morijo ljudi na ameriških železnih in premogokopih kakor prešiče, ovce in govedo v klavnici. Ne mine skoro dan, da ne bi čitali, da se je pripetila na kaki železnici ali v kakem premokopu nezgoda, kjer je izgubilo to do 100 ljudi svoje življenje.

In naša sodišča, ki kaznujejo strogo vsakega lačnega delavca, ki je ukradel hlebec kruha, da bi nasitil svojo gladno deco, se niti ne zmenijo za te morilce.

No, zakaj. Morilci so milijonarji. Takim ljudem se pa v ameriški republiki ne sme skrivati niti las na glavi, če so magari izvršili tudi največja hudodelstva.

KNJIŽEVNOST.

"Nasi zapiski" V. letnik, zvezek I. ima sledečo zanimivo vsebino: Aca: "Misli o politik"; — "Socializem in inteligenca", ponatis iz češke soc. revije "Akademie"; — "Umetniška galerija v Ljubljani", poročila I. R.; — Zofka Kveder-Jelovškova: "Slovenci na tujem". — Pregled: D: Gospodarstvo. — Socializem. — Književnost: Ivan Cankar: "Nina". Založil L. Schwentner v Ljubljani. Poročila E. K.

Ksaver Meško: "Mir božji". Poročila J. R.

Priporočamo kar razprolje!

"Pod spovednim pečatom" se imenuje knjiga, katero je spisal bivši katoliški kapelan H. Kirchsteiger, v slovensko preložil E. Kristan.

Založbo I. knjigi je preskrbel soc. časopis "Naprej" v Idriji na Kranjskem in jo prodaja po 2 K 60 vin. V kolikor smo čitali roman v "Rdečem praporu", moramo reči, da je v njem mnogo poučnega, zabavnega, razvedrilnega in mikavnega.

I. knjiga obsega 312 strani in se jo naroči pri časopisu "Naprej" v Idriji, Kranjsko, ali pa kar pri upravnistvu "Proletarca", 959 W. 21st Pl., Chicago.

Vsek prijatelj dobrega in poučnega čtiva naj bi si naročil knjigo.

Za prihodnjo številko imamo nekaj gradiva glede Kondovega poslovanja v tajnistvu S. N. P. J.

GENERAL FUNSTON I RADNIČKE PLAČE U S. FRANCISKO.

Brigade general Funston, zapovednik od vremena potresa u S. Francisko, je vrlo ljut preko visoki radnički plača, koje se sada plaćaju u S. Francisko. Mrmlja taj dobar ratni sluga u svom godišnjem izvještu ovako: U S. Francisko dobije jedan zidar, plumber, tesar, v še plače neg jedan kapetan nakon dvaset godišnjeg službovanja u vojničkoj službi ma u kojem bilo mjestu u blizini grada. Jedan ciglo-nosac dobije više plate u tom gradu neg jedan poručnik.

Ali to je sasvim razumljivo, gosp. majstore i učitelju ljudomštenja. Jedan zidar, li ma bilo koji radnik, jest za ljudsko društvo za kulturu i civilizaciju više vredan nego svi generali, kapetani, zajedno sporučnicima koprallima i frajterima cijelog sveta zajedno.

Cijela eksistencija vojske svakim danom postaje težom kad plače u građanskom društvu životu uvek rastu, ako se neće koraci poduzeti plaču momčadi povisit. Regruti se velikim teškoćama dobivaju. Čudvato i jest da kod ove miske plate vojska toliko ljudi dobije, kao što ih ima.

Veseli nas, gosp., veseli, da plače u građanstvu rastu, veseli nas, da se regruti kros to teško dobe, i veseli nas, da krostu eksistencija vojske postaje težom. Na žalost, da to sve istina nije, ali veseli nas ipak, da se taj gosp. general sa tim mislima muči. Čim prije postojeca vojska propadne, to je bolje. Jedan civiliziran narod treba niti generala, kao i jednostavni ratni sluga. Od izvani neprijatelja ntrebamo se mi bojati, dog se mi o našim stvarima brinemo. Car Vilhelm nit engski Edward il koji drugi potentat ili hotentat će našu ljepu Ameriku ukrasti moći. A sa unutrašnjim neprijateljem će radnička klasa bez svake postojeće vojske gotova bit. A taj unutrašnji neprijatelj jest grabežljiva — razbojnička — ljudozderna kapitalistička klasa, koju u svima njenim sramotnim djelima pomaže militarizam. Jest gosp. general ma bilo kakav radnik, zaslužuje više poštovanja i ugleda neg vi i vaši jednaki sa svima njihovim ratnim slugama.

RAZNO.

RADNIČKE MIROVINE U
FRANCUSKOJ.

Ministar javnih radnja, Viviani, podastrio je 13. veljače zakonsku osnovu o radničkim mirovinama. Ista će bit predana posebnom parlamentarnom povjerenstvu na proučavanje. Da će ova osnova bit izrađena po kapitalističkom sistemu — previše za uzniet, a premalo za živeti, to smo mi uvjereni, no dokaz je, da se za radništvo brine država barem nešto.

U Americi nemožemo se takva šta ni mislit.

Dne 17. veljače demonstriraše u Rimu 15 hiljada ljudi, sa 120. zastava i 20 glazba, proti vladajućem klerikalizmu u Italiji. Ta povorica križala je gradom i pred spomenikom Giordana Bruna položila je 30 vijenaca. Tada se je povukla na balkon Mihaela Angela i izvjesiše crvenu zastavu. Republikanski i socijalistički vodje držaše žestoke antiklerikalne govore. Cijelokupna rimska vojska bje pripravna (da brani domovinu), sve ulice pram Vatikanu bje zatvorene. U svim većim gradovima Italije bje priređene slične demonstracije. I vrijeme jest, da se narod jednom oslobodi tih crni mantijaški hijena.

U Reden-u blizu Saint Johana, gdje je uslijed eksplozije u ugljenokopu našlo smrt 150 radnika. Obustavljeno je svako istraživanje, jer da na vlastnicima ne leži krivnja.

Sta će vladajući kapitalizam sam da se ustražuje. Ali ovih 150 mrtvaca, ove nevine žrtve kapitalističkog zločinstva dižu strašnu optužbu protiv izrabljivačkog bijesa kapitalizma. Kapitalizam i njegovo beshavjesno gospodarstvo doživjet će strašni sudnji dan.

PRIPOSLANO.

Chicago, 15. II. 1907.

Štovani družice urednice!

Molim Vas, da u Vaš cijenjeni list saopćite ovih par redaka. Možda će i Vama bit poznat (t. zv.) hrv. časopis il novina "Hrv. Zastava", koja izlazi ovde u mjestu, jedan put u tjedan na 8 strana.

Po zaključku glav. odbora (il bolje Mamek & Co.) da se ista početkom ov. g. izda 2 put na tjedan, a zatim dnevno.

No mjesto dva put tjedno ili j. dnevno nisam dobio sve do 15. veljače više neg tri broja i to na četiri strane (prije izlazeći na osam strana. (Op. ur. Uvijek napred ko puž.)

A u broju od 8. veljače nema nit pet-deset stupca novosti. Sadržaj je ovako:

I. str. I. čl. Osobna vijest od popa Relića. II. čl. Oglas o prodaji putni karta i raznih kalendara. A. C. Janković & Co. III. čl. Priposlano od jednog društva. To su novosti prve strane.

I. str. čl. I. Priposlano. Ako nebate Vašu reč natrag zela tužit ću Vas (od jedne žene). Čl. II. Oglasi od salonerov iz 18. ulice.

III. str. čl. I. Roman, otiskan iz "Obzora". Čl. II. Društvene vijesti.

Str. IV. Oglasi: Kujte željezo. Dug je vrieće. Juraj Mamek, Centre ave., i A. C. Janković & Co.

Pitam sad tu gospodu, jeli se to može zvati časopisom.

Vjerujte, gosp. M...k, da mi je žao za moja dva dol.

Jedan predplatnik.

M. N. Soc. Klub imao je zabavni ples dne 24. decembra. Čist dobitak namjenjen u podporu "Proletarcu". Zabava je bila bez alkoholni pića, bilo je divno i sve veselo. Istoj prisustvovalaše razne narodnosti, kao Slovenci, Dalmatinci, Taliani, Francuzi te Englezi i Amerikanci. Primili smo svega zajedno \$50.25. Izdatci bješe \$34.33. Čisti "Proletarcu" u podporu \$15.82. Na želju sukrugov Talianov naš M. Soc. Klub šalje javnu zahvalu urednicima "Proletarca" sadrugu J. Zavrtniku i M. Hansu.

M. N. Soc. Klub, Clencoe, O. N. J. Sabalić, tajnik.

ZA KOG IMATE GLASOVAT.

Iz talijanskog pohrvatio N. J. Sabalić.

Tko su socijalisti? — Socijalista! Ova riječ zadaje vam strah. A zašto? Svi ljudi, koji imaju dobru glavu i srdce, jesu danas socijalisti il će bit skoro.

Socijalisti su vaši prijatelji. Oni rade i trpe za vas. Doći će dan, kad će te ih razumit, cilj njihov primit te sa straho-počitanjem pružiti im desnicu i na množine se upisivat među njihove redove.

Socijalisti hoće "razdijelit".

Vama je kazano, da socijalisti hoće "razdijelit". Svi znate, da su zemljišta nekad bila razdijelena na jednake dijelove izmedju svih obitelji od jedne občine. Malo godin posle, njeki izgubiše njihov dio a njeki podvostručili. Mi nećemo takvu bedastoću.

Oni ljudi, koji su kod poreza, koji stavljaju dug na vaš krvavim znojem zasluženi novac, oh polodjelci, gospodar, komu ste napravili 5 kruna koristi a on vam plati 2 krune, oh radnici, oni da hoćeju "razdijelit" s vama!

Socijalisti nisu proti vjeri.

Kažu vam, da oni neće više popovaj nit crkava. Nije istina. Svaki je slobodan držati vjeru, koja mu se sviđa. No ljudi, koji naučaju vjeru, pretvoriše ju u izrabljivanje, a socijalisti su proti svakom izrabljivanju, ali ne proti vjere.

I Isukrst je ljubio siromaka i naučao: "Prije će deva proći kroz igleno uho neg bogataš u raj nebeski" — i govorio, da bi ljudi mogli živeti ko braća, da se nebi događalo, da množina umire od gladi ili teškog i napornog rada, a druga manjina uživa svaki razkoš i bogatstvo.

Socijalisti i zakon

Mi poštuemo zakon, samo da bude jednaki za sve. A zakon neće bit nikat jednaki, dokle bude siromah i bogataš.

Zato vam kažemo: zakon se postavljaju u parlamentu, i vi, koji birate poslanike, birajte dakle one, koji će radit nove zakone u korist svijuu vas, koji radite.

Socijalisti ne propovjedaju mržnju.

Kažu vam, da socijalisti upuču-

vaju ljude, da mrze bogataše. Nije istina. — Socijalisti ne mrze nikoga, ali vam kažeju: dokle god će na vladi postojati plemići, grofi zapovjednici, principi, generali i raznih buržoari, i na sjednice občinski tvorničari, veliki posjednici zemalja itd., koji prave zakone u korist sami sebe, a vas gule i tlače poput turski begova. Vi trebate mržit bogataše, ali ih i ne trebate izabirat za vaše zastupnike.

I kako ne trebate izabirat bogataše, tako isto i ne trebate one, koji drže šnjima, jer oni će u parlamentu bit kao odvjetnici, branitelji buržoarski interesa, dakle, naproti siromaka; samorazumljivo: nemoguće im je dobrobit napraviti za bogataša i za siromaka, već po njihovim, od radnika gladnoga a od bogataša uvijek debljijeg i sretnijeg.

Dakle ili sa bogatašima, ili sa siromasima naproti bogataša — drugog puta zaizlazit nema.

Socijalisti su pošteni.

Svāna će bit poznato, što se radi u buržoarskom parlamentu, i poznato vam je, kako ministri i senatori krađe i žderu državni novac.

Ali čuli jeste niste, da je koji osuđen u tammicu.

Kad bi svi oni, koji pokrađoše državni novac po burzama i raznih drugih državnih mjesia, kad bi svi oni, koji dobiše velike okrugle tribune kroz vašu pleća, i da ih sudi pravda, nebi ni vražji osto na mjestu tammica je za njih mjesto, jer koji pokrađoše više, koji manje, ali svi su jednaki lopovi.

Svi ti su naproti socijalista, naproti socijalističkom širenju, govoreći, da su isti zločinci, izdajice i pogibelnici državnog reda.

Bje poslana vojska proti strajkujućem gladnom narodu i bila prolivena radnička krv, bje podnesene razne tužbe, a sud nepravedan, osudiše radništvo, izreči jedan slobodan i pravedan glas od radnika, u ime nj. Veličanstva bacili ga u tammicu.

Zašto da budu Vaši interesi u ruku jednog buržoa, ili jednog, koji se izkazuje ovakovim djelima, jačno je, da je vaš neprijatelj.

Povjest od miseva i mačke.

Kao djetinja pripovjest ali je slušajte. Jedanput moradše misevi izabirat poslanika. Bio jedan mali ali lukav mišić, koji je uvijek agitirao, da se miš izabere, ali mu nije uspelo. — Vidite mačku, govorilo se ljepa životinja, glatke dlake, sa brkovima, sa ljepim zubima, ljepo obrve, kako okretno korača, hitra je i izvježbara u svetskim stvarima. Na koji načim i kako može jedan miš napraviti dobre zakone, koji uvek stoji i kopa po rupama? I tako izabraše jednog ljepog crnog mačka.

Ali poslanik mačak, toliko prosvjetlen i ljep, napravljao je zakone za zaštitu svoje mačke pasmine, a na miševu ni pomislio nije. I tako su plače išle na manje a radnje izmanjkivale a porez je raso danom veći, usred toga što su stvari išle na gore i slabije, miševi su trpeli sve najgore, a mačke imale uvek pun trbulh. Kad došo dan za drugi izbor, bio je medju miševima jedan veliki nezadovoljniki. I sad onaj mali, ali hitri mišić skoči na jednu klupu i kaže: Drugovi, vidite sad, da sam ja imao pravo po-

slenji put ste izabrai mačka a on je pravio interese za svoju braću. Nadam se da će te ovaj put glasovati za kandidata miša, koliko su vam vaše okolnosti poznate da mi nenamo niš a moramo hranit sebe i naše velike obitelji. Ni ovaj put prositelj nije bio uslušan. Neki počese govorit, zašto smo izabrali crnog mačka (klerikalca), pokušajmo izabrat bjelog (liberalca). Ali ni bjeli nije napravio dobra. Pokušaše još jednom crvenog republikanca, ali ostadoše sve po starom. Stvari išle od zla na gore. Poslanik mačak, crni, bjeli i crveni bje jedan gori od drugog. Plača išla na manje, rad izmanjkival, samo porez stojaše jednak. I sad izbornici dodjoše k pameti, okrenuti se na mišićevu stranku, i na prvim obćim izborima, po zaključku njihovim ostat će sve mačke za ćep-ljene i onda će stvari ići u redu. U govoru socijalističkom mačke buržoazija a miševi proletarci.

(Nastavit će se.)

KLASA PROTI KLASI.

"Tko ste vi?" pita socijaliste narod, s udiviljenjem prisluškujući naše riječi, s neshvaćanjem motreći našu borbu. Koja je sila rodila ljude, koji ne štiju ničega, što se obično svetim zove? Koja ih sila goni u borbu s čitavim svijetom, sa svima, koji u rukama drže vlast?

Nas nisu doveli u život snovi usijane mašte, ni ićiji šaljivi prohtjevi. Iz njedara tvoje bijede digao se, radni narode, naš pokret, socijalistički pokret.

U našoj sredini ima ljudi raznih društvenih položaja. Nisu svi putevi isti, kojima je svaki pojedinac medju nama došo do socijalizma. Jednome je bijeda već kod koljevke pjevala turobnu pjesmu uspavanku, dok je drugi sproveo godine svoje u toploti i njezi. Taj je zasnovao misao svoju uz šum i grohot mašinskih koleasa, a onaj u smrdljivoj komorici, zadušljivoj kao u tammici obračunao je s društvom, koje ga je bacilo sa svoga krila radi slobodne misli, buntovnih težnja. Zamislite si riječku, pa razliječiti vodu njezinu na mnogo milijuna sitnih kapljica. Svaka kaplja ima svoju historiju, svaka je drugojačije postala, prije nego je dospjela u zajedničko lorito. I sva voda nastavši iz milijuna tih kapljica, živi jednim te istim životom, jedan te isti je uzrok, koji je stvorio tu riječku i dao joj samostalni život — njen šumni tijek.

Isto takvim životom živi naš socijalistički pokret, nastao iz raznih struja i jedan mu je zajednički uzrok, koji ga je stvorio.

Taj uzrok su — uvjeti života radničke klase.

Bijeda — prokletstvo današnjega čovječanstva, ona je eto stvorila socijalistički pokret. Bijeda, ugnjetavajući čovjekovu misao, gazeći lijepa i plemenita njegova svojstva u blatu i krvi, savijajući ga teškim bremenom životnih mukla ničice k zemlji — ta bijeda stvorila je one težnje i onaj protest, što ga socijaliste raznose diljem širokoga svijeta.

Ta bijeda stvorila je svu patnju i sva stradanja savremenog ljudstva, ubila milijune čovječjih bica, suzama zalila bezbrižni svijet i kr-

viju nekvasila svaki korak čovječanstva. Ona je naselila tamnice i bolnice, stotine tisuća bezimernih ragnala u kužna velegradska predgrađa, skućala ih u podrume i potkrovnice, opustila seljačka polja i njive. Ona truje aevino veselje djetinstva i muti sreću posljednjih dana starosti. Ona je pretvorila zamjhu u palao, ljude učinila neprijateljima među sobom i škrgutom zubi napunila život njihov. — No ta bijeda izazvala je u glavama rad djelotvorne misli, a u srcima uzbudjena čuvstva, te stotine tisuća i milijuna s nemoćnim već rukama od trpnju, stotine tisuća, stotine milijuna učinila sposobnim za borbu i pružila im bojovno oružje socijalizma!

Rat protiv bijede! Rat protiv svega, što čovjeka davi, gnjete, ubija, što ga čini zvjerju! Eto to je lik, koji saziva socijaliste čitavoga svijeta u jednu bratsku porodicu. Rat protiv bijede! No bijeda i bijeda je različita. Bilo je prije takve bijede, protiv koje je imalo tek jedno sredstvo — naporni rad, a i ovo nije uvijek uspješno pomagalo. Neprestanim radom dobivali naši predjci sredstva, potrebna za život, a jedna jedina nesreća — povodnja, suša, kuga, neprijateljska provala — jedna jedina nesreća sasvim je uništila plodove njihova mnogoljetna napora. I općenita bijeda svijtu, neustiva i neodoljiva, zamijenila je sretne godine. Rad čovjeka jedva je dotjecao, da se uzdrži život, općenita bijeda bila je posljedicom tog slabog razvitka rada. Protiv takve bijede nije bilo pomoći i ljudi su govorili, da je ona "od boga" to jest od nevidljivih sila nepojmljive im prirode.

No prošle su vijekovi — a carica priroda postala je robkinjom čovječanstva. Naporni rad nebrojenih pokoljenja učinio je svoje, te na kostima svojih predja suvremeni narodi sazlaše neiscrpivo društveno bogatstvo, koje bi moglo obezbijediti sreću i nemogućiti siromaštvo. Prošla su vremena, kad je jedna jedina nesreća mogla uništiti sve plodove rada cijele jedne generacije. Prirodnim silama svladao je čovječiji rad i pomoću savršenog orudja, silom pare i elektriciteta može jedan čovjek danas toliko proizvoditi, da bi mogao osigurati životnu sreću nekoliko obitelji. — Željeznica i brzozav spajili su naju daljnije krajeve zemaljske, a prirodno se bogatstvo nekoga kraje crpi, da se njime koristi čitavi svijet. Nikakva nesreća, neodvisna od čovjeka, ne može sada polvrnuti cijeli jedan kraj oskudici, nevolji i gladi. Rad prošlih naraštaja obezbijedio je današnje pokoljenje a rad današnje generacije stvara svakim danom sve više, da se uzmogne najesti do sita i udovoljiti sve svoje potrebe.

A međutim bijeda raste u tolikom stepenu, kakvog nijesu poznavala minula stoljeća. Milijuni zdravih radnika nemaju krova, ne znaju gdje da dobiju hljeba, nijesu sigurni za sutrašnji dan! Stotine tisuća ljudi moraju izmišljati zločine, da ne umiru od gladi. Stotine tisuća odraslih i mladih ljudi moraju pružiti ruku za milostinjom, stotine tisuća žena moraju prodati svoje vlastito tijelo, stotine ti-

suća djece ne znaju kako nasloniti glavu, a tek jedva što se nauče prvom tepanju već znaju za svu mazu iz koje izlaska nema. Ne grozi više ljudstvu bijeda, koja bi bila jednaka za sve, nema više one proletarijce, za koju su znali naši predjci. No zato postoji i svakim časom sve više se množi bijeda one klase ljudi, koja stvara čitavo bogatstvo društva, a raste to više, što se više množi bogatstvo, koje su ti bijednici stvorili.

Pitajte se: gdje je uzrok vašega siromaštva, gdje je korjen oskudice i stradanju vaših žena i djece vaše? Evo ih. Predugi i preteski rad brzo troši sile radnikove i rano ga čini invalidom: rad se premalo plaća, a zaradjena nagrada ne dostaje ni za najskromniji život; za služba nije sigurna i svaki radnik zna, da je današnjim privrednim odnosajima osudjen, jednog dijela života ne imati rađa ni kruha. No golemi rad za groščarsku platu posljedica je baš toga, što je radnik nemoćan prema meči gospodarevoj, i što je prinuđen, da se koptori njegovim uvjetima. Sila je pak gospodareva u kapitalu, u društvenom bogatstvu, koje se nakupilo u rukama kapitaliste. I što ono više raste, što se više zgrće i gomila u kesama debelih kapitalista, to jači je je pritisak kapitala na život radnika, to je teže njima izvojevati kus hljeba i sat odmora. Bogatstvo radja siromaštvo. Bogatstvo, stvoreno naporom radničkih masa, prameće se u rukama kapitaliste u oružje, kojim oni osiromašuju te mase.

A što je tek besposlica, taj bič radnika? Postaje li nestašica rada, besposlica uslijed toga, što nikomu nije potreban vaš rad, što valjda nijesu nužni predmeti, koje vi možete stvoriti? Ne! U isto vrijeme, kad stotine tisuća oskudijevaju na najnužnijim životnim namirnicama radnici, koji bi ih mogli proizvesti, ostaju bez radnje. U isto vrijeme, kad mašine stoje besposlene, radnici, koji bi ih mišicama svojim mogli pokrenuti, traže uzaludno zarade. Zašto? Zato, što se roba proizvodi tek onda, kad može korisno biti prodana kapitalistima. Ako su kapitalisti, u gramzi za dobitkom, producirali golemu količinu robe, to cijena njezina padne, što znači, da nema dosta kupaca. Tada kapitaliste umanje proizvodnju, nastupa kriza, besposlica. Mogućnost, da se proizvodi veliko bogatstvo, o kakovom naši predjci ni sanjati nijesu mogli — ta sama mogućnost čini, da izazvana ne oskudicom čovječjih sila, nego baš obratno razvitkom ljudske snage i ljudskoga rada, bijeda, kojoj je korijen samo u množenju društvenog bogatstva.

U starini bijahu, istina, ljudi siromašni, no nitko nije bio znatno siromašniji od drugoga, nitko nije bio vječnim siromakom. — A sada je bijeda jednoga uzroka bogatstvu drugoga, a bogatstvo jednih uzrok je bijedi drugih.

I upravo ova bijeda, uvjetovana množenjem društvenoga bogatstva, uzrokovana društvenim uvjetima, stvorila je pokret socijalizma. Ta bijeda i jest izazvala protiv sebe pokret bijednika, a socijalizam preuzeo njegova zadaću, prosvjetlio ga spoznajom, pokazao mu

ciljeve i uputio na sredstva za vođenje borbe.

Mi, socijalisti, ne javljamo se u redovima radničkih masa kao pristrani ljudi. Mi smo došli, da im dignemo kopremu s onoga, čemu je korjen u vlastitim njihovim nedrima, došli smo, da objasnimo radničkim masama bitnost njihova položaja, bitnost bijede, u kojoj se nalaze.

Socijalizam veli: pretežna većina ljudi ne ima gotovo nikakvih sredstava, za život, osim svojih radničkih muha. No ove ruke imat će korist tek u onom slučaju, kad im se dopusti, da se služe svim neophodnim sredstvima proizvođuje (zemljom, orudjem, sirovinama.) A tu proizvodnju, ta sredstva stvorila je ili priroda sama ili rad prošlih radničkih pokoljenja. No ona se nalaze u rukama manjine ljudi, a kad se radnik i služi tim sredstvima proizvođuje, oduzima mu ta manjina veći dio produkata njegova rada.

Sve što danas zasluži radnik, izuzevši ono, što mu se daje u obliku zaradjene plate, sve to sastavlja dobitak gospodarev, množi kapital njegov, koji će se sutra upotrijeti za to, da se pribavi novi radnik, da se i njega izrabli. Radnici svojim radom sami stvaraju jakost svojih izrabljivača — kapitalista, a svako usavršenje proizvođuje vodi do toga, da veći profit ostane u džepu kapitaliste, a baš to uvećava silu njegovu, njegovo bogatstvo. Bijeda radja bogatstvo, bogatstvo iznova stvara bijedu, jer veliki kapitalista ne samo da izrablijuje svoje radnike nego plete u svoje mreže i manje imične samostalne gospodare — seljake, male trgovčice, obrtnike, jeftinijom svojom robom istiskuje njihovu robu, uništava ih time i pretvara u razbaštinjene radnike. Tako se na jednoj strani stvara ogromna klasa najamnih radnika — proletarijat, prisilje da se kroz čitavi svoj čemerni život probija u grozničavom traženju hljeba i rada. A na drugoj strani stoji malena šaćica kapitalističkih vlasnika — buržoazija, gospodarica zemlje, mašina, tvornica, rudnika, željeznica, koja sili u najamno ropstvo milijune i milijune proletaraca. — Proletarijat i buržoazija, izvlašteni radnici i bogati posjednici — to su eto dvije glavne klase u današnjem društvu. I te dvije klase vode neprestanu borbu, čas potajnu, čas javnu, tvrdu i nesmiljenu borbu za jednaka prava na iznos produkta, što ga proizvodi proletarijat. Klasa protiv klase!

Buržoazija, da beskrajno uveća svoj dobitak, da zgrne u džepove sav višak prihoda, što ga je dobila zavedenjem nrašinskog sustava u proizvodnji, — ta buržoazija vječno radi oko toga, da snizi radničku platu, da iscijedi iz njega što više rada i napora, neprestano ga lišava dokolice, otinu ga odmoru i obitelji, vuče na razbojište kapitalističkog izrabljivanja i ženu i djecu njegovu, pretvara ga u bezimenu životinju. Proletarac, da uzdrži svoj život, da kakogod obezbijedi svoju obitelj, da se uzmogne u neke osjećati čovjekom, a ne strojem, taj proletarac bori se za kraći dan, za bolju zaradnu platu, za dostojniji postupak. On se bori svaku minutu, ne znajući ni sam toga, bori se pro-

tiv svoga klasnog neprijatelja, koji napinje sve svoje razpoložive sile, da svu radničku snagu pretvori u sredstvo za proizvodnu dobitka. Proletarac bori se i onda, kad se kod kuće trudi već u ranu zoru, kad nastoji da sabere za sebe, za svoj lični život, dio one radne sile, koju je prodao kapitalistu za zaloga kruha. Proletarac bori se i onim časom, kad upotrebljava ono vrijeme, što mu ga je ostavio lakom kapitalista, na to, da čita, da obogati svoje znanje i proširi svoj duševni vidokrug, kad od zadnjih sredstava daje groše zato, da uči djecu svoju. Jer svaka mrva znanja čini proletarca, njegovo tijelo i duh, njegov mozak i mišice, sve, sve ustaje protiv ropkog položaja, u kojem ga drži današnji buržoazski poredak, osnovan na siromaštvu milijuna, na siromaštvu, koje stvara bogatstvo nekoliko tisuća. Cijelo biće proletarca buni se protiv toga stroja, a čitavi današnji t. zv. "društveni poredak" nije drugo, nego ogromna mašina, kojoj je zadržica, da pomoću zakona i policije, žandara i tamnice, vojne sile i crkvenog naučavanja, drži na uzli buntovno biće proletarca. Klasa protiv klase!

Klasa bogatih i sitih, sretnih i glupih — klasa buržoaska — vječno se nalazi u borbi sa svojim razrednim neprijateljem — proletarijatom. Kad buržoa, u proračunanoj namjeri, u svrhu lične koristi, davi i gnječi čovječiji lik proletarca, kad zavodi ženu i kćer njegovu, dapače i onda, kad ga dariva milostinjom svoje "dobrote", on neprestano kopa sve veći i dublji i širi jaz među sobom i svojim neprijateljem — proletarijatom, sve više ga nastoji uvjeriti, da je on bezmerna životinja, koje je dužna, da se slijepo pokorava svome gospodaru.

Uspjesi nauke, naslade, udobnosti, koje se množe razvitkom tehnike, — sve se to u rukama buržoazije pretvara u sredstvo, da se ona uzmogne dignuti nad proletarijat, da učvrsti podčinjen njegov položaj, da ga učini vječnim nasljednim svojim robom. Klasa protiv klase! A socijalizam i jest ovdje, da prikaže svijetu tu očajnu borbu klase, koja se pojavlja svagdje, gdje bijeda potječe od množenja bogatstva, t. j. svagdje, gdje vlada najamni rad, gdje se dimnjaci tvornica crnim dimom dime, gdje željeznice nose toware robe u daljinu. Socijalizam pokazuje svijetu ovu nemilu borbu, u kojoj stotine tisuća pogibaju nevidljivom smrti, u kojoj je dojako bio pobjednikom uvijek onaj, koji je zasao u borbu s boljim oružjem. A bolje je oružje do sada bilo u rukama izrabljivača. Skupljeni u jednu zajednicu krvopija, udruženi državnom vlašću, gospodare oni golemim bogatstvom i imaju prilike i vremena obrazovati se. Oni svjesno tlače radničku klasu, propisuju joj zakone, kojima je dužna, da se pokorava, određuju joj vladu, izboru medju njima najjače ljude, šalju ih u karnare, te ih ondje pretvaraju u krvnike njezine i straže tamničke. Buržoazija je organizovana i svjesno vodi svoju klasnu borbu s radnim narodom, s proletarijatom, koji pod utjecajem nejasnoga čuvstva besvjesno nastoji, da se oslobodi svoje muke razdraženim nasiljem. (Nastavit će se.)

'PROLETAREC'

List za interese delavskega ljudstva.
Izhaja enkrat v mesecu.
Izdajatelj:

Jugoslovanska socialistična Zveza
v Ameriki.

Naročnina za celo leto v Ameriki... 50c
Za Avstrijo... 3 krone

Naslov: "PROLETAREC",

959 W. 21st Place, Chicago, Ill.

'PROLETAREC'

Devoted to the interests of the
Laboring classes.

Published monthly by the "Slovenian
Socialist Association of America,"
at 959 W. 21st Place, Chicago, Ill.

Subscription rates 50c a year.
Advertisements on agreement.

Entered as second-class matter January 11th 1906
at the Post Office at Chicago, Ill., under the act of
Congress of March 3, 1879.

MORALA.

Napisal J. Zavertnik.

"Ali so ideje, za katere se bori-
mo, za katere žrtvujemo vse, kar
imamo, tudi teh žrtev vredne? Ali
so ti naši ideali, katerim poklada-
mo skoro vsaki dan na žrtvenik,
res idealni in vredni žrtev, dela in
truda? Ali so ti ideali res vred-
ni nevarnosti, kakeršnih prinese
vsake prevrat? Ali je socialistična
morala res čista, in bodo li ljudje
v socialistični človeški družbi žive-
li srečnejši, kakor v današnji, v
kateri trepetajo pred strogimi za-
koni in peklom?"

Jaz v tem oziru odgovarjam od-
ločno in upam, da bodo tudi vsi mi-
slenci pritrčili: "Socialistična mo-
rala se najbolje zrcali v modernih
mislih o pravici in dobroti."

Podlaga stari morali je bila ved-
no groza. Oficialna morala se pa
dandanes v današnji družbi zrcali
v tem, da nižji, časte višje, da višji
zapovedujejo nižjim. Princip auto-
ritete — avtoriteta je nekaka pod-
laga današnjim moralnim nazorom,
je in ostane, da višji napram niž-
jim niso ničdar zakrivali kake kri-
vice, temveč, da so vsled očetovske
skrbni za nižje le včasih malce pre-
korčili svoj delokrog. In če slu-
čajno ni nobenega gospoda, ki bi
imel zapovedovati in kogar bi mo-
rali drugi nižji ljudje v bogati, po-
tem imamo še tudi nekaj zakonov,
ki so direktno v protislovju z zdra-
vo človeško pametjo. Take zakone
ljudje pogostokrat izvršujejo točno,
ne da bi preje svojo vest uprašali,
so li taki slabi zakoni tudi v soglas-
ju z njihovo vestjo.

Ravnatoko je tudi z marsikate-
rimi verskimi nauki raznih ver.
Vsaka cerkev zahteva kategorično,
da se njeni nauki spolnjujejo do
pičice, ne glede, če so moralni ali
proti moralni, če se strinjajo ali ne
s čisto človeško vestjo.

Današnje družabne razmere so
tudi zakrivil, da še dandanes sko-
ro 90 odstotkov ljudi misli, če slu-
čajno katerikoli kakega lačnega na-
sitijo, nagega oblečejo, ali kakega
človeka prenoče, ali mu pa poma-
gajo z nekaj centi, da jim mora člo-
vek biti do smrti hvaležen, in to
hvaležnost pokazati s tem, da vsa
njih dejanja, ne oziraje se, so li do-
bra ali slaba, z hlapčevsko poniž-
nostjo hvali.

In ljudje, ki zahtevajo, da jih

drugi hvalijo, da so jim za drobt-
nice hvaležni, vidijo tudi v vsakem
drugem človeku sebičneža, ker so
sami sebični. Ako kdo dandanes bi-
ča korupcijo pri vladi, v mestnem
svetu, v kakem društvu, ali kjerko-
li si bodi, takoj bodo sebičneži, hva-
lelovci in druga moralno propadla
golazen zakričali: "Lejte ga lo-
pova! Zadržaj je večerjal zastoj,
pa se za večerjo še zahvalil ni, da si
ni imel nič cvenka v žepu. In ta
človek naj bi se resno bojeval zo-
per korupcijo. Kaj še Njemu se
gre le za to, da bi zasedel mesto do-
tičnih, ki se valjajo v korupcijskem
blatu."

Tako se glasi pesem ljudi, ki v
moralnem oziru tudi vsakega dru-
gega človeka sodijo po sebi.

In takšni moralni nazori so pri-
vedli človeško družbo tako daleč,
da je mnogim ljudem več vreden
pes, ali kaka druga žival, kot člo-
vek. Da je to resnica, dokazuje na-
slednji dogodek:

V Chenectady-u, N. Y., je hči
Austina A. Yatesa, advokata kapi-
talističnih družb, priredila psom
bogatajuterk. V sprejemni sobi
je Hatty Yates sprejemala pse, od-
koder so potem v spremstvu svo-
jih dam odhajali k zajuterkovalni
mizi, ki vse je šibila pod težo najiz-
bornejših jedil, kakeršnih na mizah
delavcev ni videti, ker delaveci ne
zaslužijo toliko, da bi si jih kupili.

In v očigled takih moralni propa-
sti, se človek nehote vpraša: "Ali
je taka človeška družba še vredna,
da se socialisti žrtvujejo kolikor
morejo za preobrat današnje mo-
ralno propadle človeške družbe?
Ali bi ne bilo najboljšo, ako bi člo-
veška družba poginila v svojem
lastnem moralnem blatu?"

In večina socialistov bi tem
vprašanjem pritrčila, ako bi socia-
listi ne zajemali novo moč za pre-
obrat današnje človeške družbe v
svojih idealih, v svojih končnih ci-
ljih, ako bi ne verjeli trdno v to,
da bodo s spremembitvijo današnje-
ga gospodarskega reda padli tudi
današnji moralni nazori.

Morala ni kako povelje, katere-
mu se mora vsakdo pokoriti, ni be-
seda, katero se ponavlja, za indivi-
duj le zunanja stvar; morala je del
bitja, je produkt življenja samega.
Vsled tega naj človek vedno išče
resnico, izvršuje svoje dolžnosti,
spoznava samega sebe kakor tudi
uč in respektira pravice in interes
drugih. Tako moralo učimo in pri-
znamo socialisti in radi tega jo s
zadostjenjem primerjamo z moralo
današnje človeške družbe.

MOYER, HAYWOOD, PETTI-
BONE.

Napisal J. Logačan.

Dne 17. febr. t. l. je minolo leto,
da so biriči v službi kapitalističnih
zarotnikov nepostavnim potom
aretirali Moyerja, Haywooda in
Pettibona, neustrašene voditelje
"Zapadne zveze plavžarjev in ru-
darjev in jih skrivoma s posebnim
vlakom odpeljali iz države Colora-
do v Idaho.

Kapitalistični z rotniki so vse
poskusili, da bi razdžali "Zapadno
zvezo plavžarjev", ki je zapisala
na svoj pragor razredni boj. V za-
četku so ponujali votljem tem zve-
ze denar. A ker to ni pomagalo, pri-

čela so preganjanja in sicer tako
kruta, kakeršna so mogoča le v
Tunčiji ali pa v sveti Rusiji.

Najprvo so biriči v službi kapi-
talističnih morilcev pognali z dina-
mitom v zrak stavkokaze v Cripple
Creeku, da bi osumili voditelje or-
ganizacije kot krvoločne dinamitar-
de, ki hočejo z grozodejsti prisiliti
kapitalistične tolovaje do kapitula-
cije.

Kapitalisti so se varali! Veselje
je bilo kratko!

Krvni psi so dvakrat sledili sled
dinamitarđov v koč dvoje kapitali-
stičnih biričev in tudi kasnejša pre-
iskava je dokazala jasno kot beli
dan, da so le biriči v službi kapi-
talističnih tolovajev bajé izvršili
zločin v Cripple Creeku.

Sedaj so jih morali radi ali ne-
radi izpustiti iz ječe voditelje "Za-
padne zveze plavžarjev in rudar-
jev"

Kapitalistični tolovaji pa s tem
še nikakor niso bili zadovoljni. Ka-
pitalistična zver je mučila noč
in dan svoje možgane, da bi izumila
sredstvo, s katerim bi lahko pogu-
bila delavske voditelje. In kakor
nalašč, je bil dne 30. decembra
1905 ubit Steunenberg, eksguber-
nator države Idaho. Sedaj je zara-
jalo veselje v tolovajskem kapi-
talističnem taboru. Sredstvo, katero
so toliko časa iskali, so imeli. In
ko je še neki pinkertonski detektiv
(S človeško kožo prevlečena zver,
Opomba stavca.) izjavil gubernar-
torja Goodingu, da mu je neki dru-
gi detektiv povedal, da so Pettibo-
ne, Moyer in Haywood zakrivilih
smrt eksgubernatorja Steunembur-
ga, dasiravno ga v svojem življe-
nju niso nikdar videli in nikdar nič
imeli opraviti z njim, takrat je ka-
pitalistična zver zavr skala veselja,
dača je aretirati omenjene tri so-
druge in odpeljati jih skrivoma s
posebnim vlakom iz države Colora-
do v Idaho.

Minolo je že leto dni, kar so o-
menjeni sodruzi v ječi. Večkrat se
je že zahtevala obravnava, ali iz
raznih vzrokov, čisto navadnih iz-
govorov se je stvar zavlekla. Sedaj
je deločena obravnava za dne 5-
marca 1907. Bomo videli. Morda
bodo kapitalistični tolovaji zopet
skušali zavleči obravnavo.

Dobro.

Mi ne zahtevamo družega kakor
da se obravnava nemadoma vrši in
sicer nepristranski. Gubernator
Gooding je rekel, da naši sodruzi
ne bodo zapustili živi države Ida-
ho...

Tudi dobro. Al' mi bodemo tudi
zahtevali žrve za žrtve, ni ne bo-
demo držali križem rok in mimo
gledali, kako kapitalistični tolovaji
morijo bojvornike-voditelje prole-
tariata. In če se bo nov justičen
umor izvršil, če se bode drama izza
leta 1887 z pet ponovila, potem bo-
mo zavedni delavci vseh narodov
poskrbeli, da se bode zvedela čista
resnica širom velike ameriške re-
publike, da bo ta resnica prodrla v
kočo vsakega kmeta v preriji in
gorovju, v stanovanje vsakega de-
laveca tudi v najmanjšem industri-
jelnem kraju in da bo ogorčenost
proti provzročiteljem justičnega
umora tako narasla, da bo vsa to-
lovajska kapitalistična svojat v I-
daho in Colorado navezala svojo
culico in obrnila veliki ameriški
republikli hrbet za vselej.

Kar je bil za prve kristjane križ,
to bodo tudi za zavedne ameriške
delavce vislice, če se izvrši nov ju-
stičen umor.

Kristjanska ideja je zmagała v
znamenju križa, socialistična bode
pa zmagała v znamenju vislic.

— Dne 17. febr. 1907 so se vrši-
li po vseh večjih in manjših mestih
Zdr. drž. protestni shodi, na kate-
rih se je protestiralo protti namera-
vanemu justičnemu umoru na so-
dr. Moyer, Haywood in Pettibone
v Bossie, Idaho. Posobno impozan-
ten shod je bil Chicagu, na kate-
rega so prihiteli strokovno organi-
zirani delavci in telovadci z vihra-
jočimi prapori. Razni govorniki,
med njimi tudi J. O'Neill, urednik
"Miner's Magazine", rudarskega
strokovnega glasila, ki je prihitel
od Skalnattega gorovja v Chicagu,
da apeluje na delavstvo, da se za-
brani nov justičen umor v Bossie,
Idaho, so bičali oestro kapitalistično
zversko svojat v Idaho in Co-
lorado.

— Obravnava Kornelij P. Shea
in drugovi je končana. Po dvour-
nem posvetovanju so porotniki iz-
rekli soglasno, da so vsi obdolžen-
ci nekrivi. S tem izrekom so doži-
veli podjetniki, ki so združeni v
"Employers' Association" in ki so
hoteli spraviti v ječo voditelje zna-
nega štrajka voznikov v Chicagu,
najhuji poraz. Z ena besedo: Or-
ganizirani delavci so zmagaali, or-
ganizirani podjetniki so pa podle-
gli.

Mi mislimo, da ni treba še pose-
bej povdarjati, da taka razsodba
napolnjuje srce slehernega organi-
ziranega delavca z veseljem. Vse-
kakor moramo pa javno povedati,
da se je tekom prve obravnave, ki
je trajala 140 dni in tekom druge,
ki je trajala 20 dni, razkrilo toliko
korupcije v uniji voznikov, da se
mora človek nehote uprašati: Ali
so bili organizirani vozniki same
ovce, da so slepo sledili Albertu
Youngu, prejšnjemu predsedniku
unije voznikov, ki je nastopil kot
državna priča (izdajalec), da bi
sebe izrezal, Kornelija Shea pa po-
kopal?

Vsled tega se enkrat priporoča-
mo delavcem: *Bodite oprezní in
mislite s svojimi lastnimi možgani.*
Dokler bodo drugi mislili za vas,
bodete vedno goljufani. Zategadel
kritizirajte vsako stvar javno in
dostojno, če se vam dozdeva nepra-
včna. Kdor se dostojne kritike bo-
ji, tega nameni so črni in nepo-
štei.

NAVIDEZNA MOČ PRAKTIČ- NO DVOMLJIVA.

V današnjem družabnem sistemu
je vsaka, navidezna še tako velika
— organizirana, bodi si podjetni-
ška, vojaška ali delavska moč, brez
praktične veljave, kakor hitro se
izneveri svojim prvotnim načrtom.

Danes vsak velikaš, naj bode
kralj, cesar, predsednik republike,
politikar ali delavski vodja, razmo-
triva svoj program in delovanje v
korist naroda, narodov ali delav-
stva. — v resnici je pa enemu kot
drugemu edino-če za njega lastno
lastno korist in obstanek.

Navidezno mogočna rusovska avtokracija je poslala rusovske sinove v boj na Orijent napram navidezno slabotnim Japoncem, v smislu slave, časti in blagor ruskega naroda.

Narod so obremenili z ogromnim vojnim davkom, svoje najboljše sinove so poslali na morišče, kot klavno živino; generali in vojni liferantje, kakor drugi autokratje so pa milijone utaknili v svoj žep.

Vse se je zgodilo v imenu časti in slave — za blagor ruskega naroda.

Jednake, dasiravno ne tako očitne nesramnosti vidimo povsod po svetu, kamorkoli se ozremo.

Taka je kolonialna politika nemška, angleška, severno ameriška i. t. d. Razlika je le v tem, da ostale države ne zadenejo na tako močnega in odločnega nasprotnika kot so Rusi.

Ko so leta 1903 po dokončanih nemških državnozbornih volitvah brzojavni poročali svetu, da nemška soc. demokracija šteje *tri milijone* volilnih glasov in, da soc. dem. z 81 mandati sédejo v državni zbor, si je marsikdo mislil — mogoče tudi nehoti, da je doba socialistične vlade blizu.

Pričakovati je bilo, da se vladna politika vsaj reformira, če že ne večnoma spremeni. Vsaj kot opozicijska stranka, bi soc. dem. bili lahko nastopili proti vladi s svojimi zahtevami: da imajo večino naroda ter, da opozicijo prenesejo na narod. Da se boče z mučenjem vojakov nadalje toliko poročalo, ni gotovo nihče mislil. Vzlic temu nam pa poročila o mučenju nemških vojakov zadnji čas ne prenehoma prihajajo, kar je jasen dokaz, da nemška vlada ni imela najmanjšega respektja pred tri milijoni soc. glasov in 81 mandati.

Poglejmo na kratko, kaj so v resnici storili ti državni prekucehi, nemški državnozborni socialni demokratje v zadnjem državnem zboru. V prvo dolžnost so si šteli zasesti, kot druga največja stranka v državi — podpredsedniški stolec v državnem zboru.

Ker je pa v njih vrstah zavladala zavist, kdo izmed njih naj bi imel to čast: biti nominiran podpredsed. kandidatom drž. zbora, ki ima potem "čas" deliti cesarju poklone, se je isto opustilo.

O velikem premogarskem štrajku rurskega okraja so bili tudi državnozborni soc. demokratski poslanci, ki so premogarje prisilili na delo predno so podjetniki dovolili njihovim poštenim zahtevam ter so na ta način stavko izdali.

Delavstvo od zadnjega nemškega drž. zbora sploh ni ničesar doseglo. Na zadnjem strankarskem kongresu v Jeni se je vsestransko debatiralo o splošni stavki, toda program splošne stavke se je odobril samo za politične načrte prodreti, nikakor se pa splošna stavka ni odobrila za ekonomičen boj, kar edino je delavstvu v korist.

V smislu tacega postopanja od strani vodij ni čuda, če se delavstvo naveliča politike in parlamentariziranja pa poslušati krasne govore, ker večina komaj čaka aktivnega nastopa ter prehaja k anarhizmu. Nekteri razredno nezavedni pa tudi k reakciji nazaj. Nemški list "Chicagoer Arbeiter Zeitung" piše

z dne 26. januarja glede nemških državnozbornih volitev: — "Proti splošnemu pričakovanju, gotovo tudi od strani vladnih krogov, je nemška soc. dem. stranka zadobila pri večrajših volitvah občutljiv udarec.

V drž. zboru so izgubili 17—20 sedežev. Izgubili so okraje, v katerih so se čutili popolnoma dedne in v drugih okrajih, kjer so izvajali pri prejšnjih sijajno zmago, so prišli to pot komaj skozi.

81 soc. poslancev je šlo leta 1903 državni zbor, sedaj jih je pa le nekaj nad 40.

Cesarju vdani, konservativci kakor liberalci so privedli do zadnjega moža na volišče in izvajali so zmago, ki dela sramoto vsi dosežnji statistiki volilne borbe. Značiti pomeni to za nemška soc. dem. blagoslov.

Ako bi k prejšnjim mandatom pridobila še kaj novih, bi bila v površnosti, v katero je stranka že nekaj let sem poglobljena — neovirano "napredovala". Tako se pa spominja lahko na svojo preteklost — prvotno izrečne cilje, ki so edino na potu revolucije in ki se ne dajo izvesti potom ponižnih reform.

Prav mnogo upanja, da se stranka obrne na prvotno pot — seveda ni.

Nemška socialnademokratska stranka ima premmogo taceih elementov, ki zasledujejo Milleranda in Brianta na Francoskem."

Avstrijska soc. dem. stranka v domovini postopa v vseh zadevah po vzoru nemške bratske stranke. Oproščeno naj mi bode, če danes tukaj pripomnim, da v jedraih razmerah je tudi svojčas pričakovati jednake zgodovine.

Že sem opomnil dve navidezni moči, ki ste v praksi pokazali svojo slabost in to ne radi slabosti svojih članov, marveč radi prevzetnosti in lakotnosti vodij. Vsled tega, predno preidem k tretji točki navidezne moči — toplo priporočam vsem rojakom, sploh delavcem: naj se vsak zanima za svojo izobrazbo, slednji naj misli: nič prepustiti drugim, da bi oni skrbeli za maso, da bi bilo treba vodij.

Le kadar bode vsak vedel, kaj mu je storiti, se nam ne bode treba več bati izdajalcev — naših koristi.

Proč z vodji! Naši zastopniki in uradniki naj bodo le izvrševalci naše volje.

Kakor hitro prenehajo biti to proč z njimi! Danes žal ni tako, da siravno nekateri zatrjujejo, da je tako.

Navidezna moč praktično dvomljiva je v Zjed. državah "United Miner Workers Union".

Leta 1903 smo na skupni konvenciji premogarjev in zastopniki premogokopov pridobili o. 5 55. Isto smo imeli eno leto, potem pa po pritisku predsednika J. Mitchella za dve leti popustili.

Lansko leto pa, ko se nismo dali več v kozji rog vgnati zopet dobili stem, da je bilo delo od 2—3 mesece suspendirano in zopet pogodbo sprejeli za dobo dveh let. To je bajje zato, da podjetnikom ni potrebno biti vedno pripravljenim na boj, če bi se slučajno ob letu premogariji zopet strmoglavili in hoteli imeti kak cent več.

Podjetniki so se osigurali za vsak slučaj v ti dobi štrajkat, vsaj je glasom pogodbe vsak član *unije* \$10 kaznovan če pogodbo prelomi in gre na štrajk. To bajje v interesu delavcev?

Leta 1903 smo dobili zvišanje o. 5 55 brez štrajka, toraj popolnoma mirnim potom; potem, ko smo zopet dve leti delali za nižjo plačo — smo bili pa primorani 2—3 mesece počivat. Lansko leto so se na konvenciji hvalili, kako ogromna da je organizacija, koliko milijonov da ima denarja i. t. d. Letos je pa blagajničar Wilson proglasil, da organizacija nazaduje, da ima le še \$300.000 v blagajni in da je 38.500 članov zbrisanih iz organizacije, samo zato, ker niso plačali "dusa". Očividno je, da premogariji ne umevajo zpoznati vrednosti *unije* pod Mitchellovim vodstvom in večletno pogodbo.

Kako nas je *unija* podpirala za časa izprtiče je v kratkem povedano: dobivali smo skozi 10 tedensko šetanje po \$9 na teden in tisto le iz deželne unijske blagajne in ne iz narodne.

Znanec z zapada mi je umestno pripomnil, da je naša *unija* jednaka farmarju, ki je poletni čas s konji napeljal kopico mrve, pozimi pa konje poglal napfano. Sicer pa to ni vse kar imam danes povedati o naši *uniji*.

Vnaprej mi je povedati, da naj se me ne tolmači napačno; kajti nisem za odpravo *unije*, pač pa sem za preosnovo le-te; in sicer za preosnovo v smislu "Western Federation of Miners". Prav tukaj, v okraju kjer delam jaz, je premogar vedno med dvema ali tremi ognji, t. j. na eni strani unijska postava, na drugi deželna postava in tretje bossove zahteve. Vsaka stran odmirja visoke kazni za prestopke, a premogariju je vendar nekaj storiti če si boče zaslužiti vsakdanji kruh.

Vse graje je potrebno, da se se napram bossu in podjetju od strani *unije* nikdar tako strogo ne postopa kakor napram članom. Primer: les se ne sme vzeti, če je izven delavnega mesta; boss reče: tam imaš les, vzemi ga, totri ga ne da, brez lesa je nevarno in tudi nemogoče delati, sam pomagati — je pa kaznjivo i. t. d.

Pršec je semkaj tudi nadar iz Idrije, Mihael Kobal, on je rudar sploh odkar si služi svoj kruh — to je kacih 7—8 let, dobil je delo. Jaz sem ga predložil za pristop k *uniji*. Prvo uprašenje je bilo, če je "Miner". Odgovoril sem, da on še ni drugod delal kot "mini". Nadalje so me vprašali, če je delal v "Coal mine". Ne, sem rekel, ampak on je "miner" sploh; njegova rodovina je minarska, mogoče že več kot sto let. Njegovi stariši in prastariši so bili "minarji". Ali ni "Coal miner", — so rekli. Vsi moji izgovori in prigovori, da je na rudi bolj imenitno delati kot na premogu, so bili zaman. Zahtevali so od njega \$50 pristopnine k *uniji*. Za "minerje", to se pravi "Coal minerje" je pristopnina \$10, za ne "minerje" \$50.

Na uprašenje, kaj bi storili z rudarjem, ki pride z zapada z unijsko karto od "Western Feder. of Miners", so mi na kratko odgovorili, da ga sploh ne sprejmejo. Vsi moji izgovori, da se *unija* glasi "United

Miner Workers" in le "Coal miner", ter da se po vseh deželah vsi "minerji" organizirajo skupno v eno *unijo*, kakor napr. na zapadu W. F. of M., ter da lahko gre z ene vrste rova v drugega delati, so bili zaman.

Odgovorite mi rojaki, če ni tako postopanje krivično in li ni potreba v naši *uniji* preosnov??

Simon Kaučič.

ZA OSVOBODITEV MOYERJA, HAYWOODA IN PETTIBONA.

Dne 27. febr. se je vršilo zborovanje delegatov strokovnih in drugih naprednih organizacij na 55. North Clark St., Chicago, Illinois, na katerem so se posvetovali, katera sredstva je treba rabiti in kakšnih potov se je treba poslužiti, da se Moyerja, Haywooda in Pettibona reši iz ječe in zabrani nov, justičen umor. V eksekutiven odsek je bilo voljenih trinajst mož: Chatiel, Peter Kinikrehm, John Collins, M. Rossika, W. Smith, S. Olliver, L. Arnold, G. Nestor, W. Berger, G. T. Fraenkel, T. Rumberg, B. Berlin in H. Paxon.

Odbor bo izdal posebne letake in jih razširjal v Chicagu in Cook okraju.

V letakih se bo na drobno poročalo o vseh fazah obravnave, obenem pa tudi povedalo, zakaj nameravajo coloradski kapitalisti zvršiti zopet justičen umor.

Odbor je sklenil tudi ustanoviti permanentno brzavno zvezo z Boisse, Idaho, kjer se bo vršila postavna bitka, in Chicagu. Vse brzojavke bodo objavljene v "Chicago Arbeiter Zeitung" in "Chicago Daily Socialist".

Blagajnikom je izvoljen Joseph Schmidt, 45. 161 East Randolph St., Chicago, Ill., kateremu se naj tudi pošilja denar in vsa tozadevna uprašanja.

Jugoslovanska socialistična zveza je darovala za osvoboditev \$5 in jih odposlala na "Chicago Arbeiter Zeitung". Upamo, da bodo temu zgredu sledila tudi vsa druga slovenska napredna društva in se odzvala z večjimi ali manjšimi zneski pri soodr. J. Schmidt, katerega so postavile organizacije vseh narodov in raznih straj blagajnikom. Denar bo izkazan po zahtevi v "Chicago Arbeiter Zeitung" ali pa v "Chicago Daily Socialist".

Končno še omenjamo, da so nekateri listi raznih narodov izrabili zaroto kapitalistov napram Moyerju, Haywoodu in Pettibonu v svoje spekulativne namene s tem, da pišejo radikalno o aferi in pobirajo denar za obrambni skla l.

Torej še enkrat: V Chicagu naj se denar direktno pošilja le izvoljenemu blagajniku — J. Schmidt.

Listu v podporo.

Četiri rveni kot dr. Ječmenjaka \$2.10; J. Fritz blok \$2.50; 4 rveni v soc. Turn Halle 60c; J. J.: ob odhodu iz severne strani \$1.10; John Jazbec, Wash.: \$1.00; ker se chicaški delavci zavedajo svojega razreda in protestirajo napram nameravanemu justičnemu umoru v Boisse, Idaho, 50c. — Skupaj \$8.30.

O KARLU MARKSU IN NJE-
GOVIH DELIH.

Pavel Mihalč v "Nasih zapiskih".

(Dalje.)

Ko so leta 1848, v Bruselj prihajala prva poročila o revoluciji v Parizu, je zavrelo tudi v Belgiji. In v Bruslju so se po ulicah razlegali navdušeni klici: "Vive la republique!" (Živela republika!) Toda vojaštvo je zatrl vsak upor in poleg tega je belgijska vlada nadzirala tuje priseljence, katerih je bilo mnogo v Bruslju in po drugih belgijskih mestih. Vlada je tudi opazila, da je Karl Marks duša nemških progancev v Bruslju. In zato se ni čuditi, da so nekega jutra prišli stražniki v Marksovo stanovanje in ga, ko se je pri ženi in otrocih poslovil, očovedli s seboj. Tako nenadoma osamljena žena njegova tudi ni hotela ostati sama z otroci v tujem mestu, in zato je zahtevala že isti dan, da naj jo pešjejo k morju; zaprli so jo, toda zaprli so jo med — vlačuge, kjer je morala prebiti hrabra žena vso noč. No, Marksa so kmalu izpustili naročivši mu, da se izseli. Zopet je prišel v Pariz, kjer se je po naglem koncu, da, uprav smešnem koncu kraljestva meščanskega kralja Louis Filipa, osnovala začasna republikanska vlada. V tem se je svobodno mislje po vsej zapadni in srednji Evropi kmalu razvilo in jako hitro razširil ogenj revolucije. Metternich je padel, Berlin, Dunaj in malone vsa važnejša mesta skoraj tjo do mrzle Škandinavske so se uprla. Ogrji in Italijani so napovedali vojne Avstriji in njeni zastareli upravi i politiki; tudi po nemških državah je takrat zavrelo. V tem ognju je Marks hiteč domov v Kolin, kjer je postal urednik velikega demokratičnega lista Neue Rheinische Zeitung. Čini Marksa in drugov leta 1848, so bili že več kot človeški. Dvakrat je bil Marks obtožen hujškanja k uporu, a bil obakrat oprostjen. Poleti 1849. je končno pruska vlada izgnala Marksa kot "tujca". Šel je zopet v Francijo; ker mu je pa meščanska vlada hotela delati ovire radi naselitve, se je preselil stalno v vzorno deželo industrije, Anglijo. Tam je Marks tudi izvršil svoje delo kot voditelj svetovnega socializma.

Samo v Angliji, posebnost v Londonu, je mogel dovršiti svojo knjigo "Kapital", ker je imel takorekoč pred seboj tako razvit kapitalizem, kakor ga še ni bilo takrat nikjer. Poleg tega mu je prav dobro služil britski muzej s svojimi bogatimi zakladi. V muzeju je delal podnevi in ponoči, ob luči je pa sestavljal svoje spise.

V Londonu je napisal Marks celo vrsto člankov zgodovinske vrednosti, potem "18. Brumaire des Louis Napoléon" in pozneje od Engelsa izdano knjigo "Razredni boji na francoskem". Poleg tega je sodeloval pri ameriškem listu "Daily Tribune" ter pisal za delavske takozvane kartistične liste na Angleskem.

Leta 1859. je izšla Marksova knjiga "H kritiki politične ekonomije". Založnika mu je preskrbel Lassalle. Marksu je bil namreč nemški knjižni trg zaprt, ter je moral svojo prejšnjo knjigo "Raz-

kritja o komunističnem procesu" izdati v Severni Ameriki.

Marks s svojim novim spisom nikakor ni bil zadovoljen. Ni mu bil dovolj jasen.

Prišel je delo iznova. Skrbno je nabiral podatke iz življenja. — Analiziral je kapitalizem in vse kar je z njim v zvezi — valovanje kapitala, nakopičevanje kapitala, razjasnil je bistvo mezde, izvor kapitalistiškega dobička, logični razpad kapitalistiške družbe i. t. d. Delo je raslo in naraslo za toliko, da ga Marks sam ni več mogel dovršiti. Iz te snovi je nastalo monumentalno delo "Kapital, kritika politične ekonomije". Prva dva svezka, ki sta izšla leta 1867., je Marks še sam dovršil, tretjega do malega, a izdal ga je Engels leta 1885., četrta je ostal nedovršen in ga brš sodaj urejuje zvesta roka K. Kautskega.

Oko leta 1870. je krepki in neutrušni Marks pričel bolehati. — Kdor je delaven in bi rad delal, pa radi bolezn ne more delati, ta vé, koliko je Marks pretrpel. Imel je še toliko povedati, toliko izvršiti, a ni mogel. Vedno hujše mu je prihajalo. Med tem mu je konec leta 1881. umrla žena, ki ga je razumevala kot nobena druga, in že preje so mu pomrli nekateri otroci, med njimi njegov sin, za katerim je neizrečno žaloval. Dne 14. marca 1883. pa je tudi sam zaspal; čisto mirno in lahko je izdihnil. Nagrobni govoril v angleškem jeziku prijatelj Friderik Engels. Ta je rekel: Kar je bojujoči se evropski in ameriški proletarijat, kar je historična znanost izgubila s tem možem, to se ne dá primerjati . . .

(Dalje pride.)

DROBTINICE IZ VELIKE
FRANCOSKE REVO-
LUCIJE.

Sestavil J. Z—k.

KRUHA, KRUHA!

Dvorna kamarila, uvidevši, da revolucija zmaguje, je svetovala omahljivemu Ljudstvu XVI., naj odide v naročno zbornico in z obljubami potolaži razburjeno ljudstvo. Kralj je res obljubil novo ustavo, zajedno je pa prosil, da se vse mirnim potom poravnat. Ljudstvo je verjelo v obljube kralja in se potolažilo.

A bil je zopet le mir pred nevihto.

Napočil je 5. oktober 1789. na katerega se je tudi odločila prihodnjost francoskega naroda.

Že prejšnji dan je vrelo in kipelo v Parizu, kakor voda v kotlu, vsled podraženja moke in kruha.

Ali dne 5. oktobra ni bilo v Parizu dobiti kruha, pekarnice so bile zaprte.

Gladni otroci so prosili, matere kruha zaman. Edinega ljudskega živeža ni bilo dobiti za denar, ne zastonj.

Delavci in meščani so stali na ulicah in trgih in razgovarjali o groznem položaji.

"Kruha, kruha hočemo," so klicali gladni otroci in tako netili plamen ustaje v srce delavcev in meščanov.

Kar je nekdo na frgu Caroussel zaklical: "Mi in naša deca umira-

mo gladu, v Versaillesu se pa kralj in njegova zalega gosti s kolači in poticami."

"Pojdimo v Versailles," je zaklical nekdo drugi, in prizenimo vso zalego nazaj v Pariz, da znami lakote pogine."

"Pojdimo v Versailles," je zagrmelo iz tisočerihih grl.

Žene so korakale v prvih vrstah, katerim je sledilo vse.

"V Versailles, v Versailles!" je odmevalo od vseh strani. "Kruha, kruha, kruha hočemo, naša deca umira lakote," so zopet drugi kričali vmes.

General Lafayette, ki je imel dokaj zaslombe v francoskem narodu, je skušal z gladkimi besedami sestrano ljudsko vojsko pregovoriti, da bi opustila svojo pot v Versailles.

Ljudstvo se je njegovemu početju smejalo in drlo med živahnimi klici:

"V Versailles, v Versailles, proti Versaillesu."

Ko je Lafayette uvidel, da z lepimi opravi nič, je ukazal po bobnarjih sklicati narodno stražo, da bi odmarširal z njo v Versailles, da bi v slučaju sile branil kraljevsko obiteljo.

V trupe razdeljene so korakale ženske proti Versaillesu, spremljali so jih pa oboroženi možje in narodna straža.

Kralju in kraljici se uiti sanjalo ni, kakšno razočaranje ju pričakuje, ker je bila v Versaillesu precej močna vojaška posadka. Kralj je živel v Versaillesu precej preskrbeno, ker ga je v to brezskrbnost zazibala njegova soproga Marija Antonijeta, češ, da se mu vsled močne vojaške posadke ni ničesar bati s strani ljudstva.

Ali kakor ptice viharice na morju naznanjajo bližajoči se vihar, isto tako so prisopihali prvi seli v Versailles, ki so naznanili bližajočo ljudsko vojsko, ki drvi proti Versaillesu.

V Versaillesu je poročilo o bližajoči ljudski nevihti napravilo grozno zmešnjavo. Dame-dvornice, ki so navadno zaničljivo gledale vsakega, kdor ni bil vsaj baron, so se zbrale v sobi kraljice, kjer so strahu glasno ihtele.

Nakrat je odstopil kralj v sobo, ki se je vsled posebnega poziva vrnil iz Saint Clouda, kamor se je odpeljal v jutro na sprehod.

Komaj ga je kraljica zagledala, je takoj hitela k njemu in mu pričela prigovarjati naj s silo požene ljudsko vojsko nazaj proti Parizu.

Toda omahljivi kralj je mirno odgovoril: "Posvetovati se hočem prvo z ministri, česar je treba storiti."

To pa ni bilo Mariji Antonijeti všeč. Svetovala je še enkrat naj se punitarje sprejme z meči, sulicami, topovi in puškami. Ko je uvidela, da jo nihče ne posluša, je jezno zapustila sobo.

Sedaj so se pa začeli prvi streli in močni udarci na vrata. Princ Luksenburg je pritekkel v sobo in na kratko povedal, da ženska deputacija želi govoriti s kraljem.

Kralj, spoznavši situvacijo, se je udal, sprejel je deputacijo in ji obljubil, da ho ukazal takoj odpreti vse žitnice, da ho narod imel dovolj kruha.

Deputacija je to sporočila naro-

du, ali narod ni verjel kraljevi obljubi, ker je poznal njega omahljivost. Narod je taboril na prostem, da si je noč pričela razgrinjati svoja črna krila čez naravo. Le tuintam so se glasili še pozno v noč klici: "Kruha, kruha hočemo! Kralj nas hoče zopet preslepiti!"

Nakrat sredi noči je nekdo ustrelil iz gradu na sestradano ljudstvo. Nastala je tihoča. Sedaj se je pa zaslišal močni glas Maratov:

Bratje! Streljajo na nas. Tako izvršuje kralj svoje obljube."

"Doli s kraljem!" je zagrmelo iz tisoč grl in ljudstvo je naskočilo grad.

V gradu so pa na ljudski naskok odgovorili s topovi in puškami. Salvo za salvo so pošiljali vojaki na slabo oboroženo ljudstvo. Ali ljudstvo se ni znenilo za kroglice, temveč je krepko prodiralo naprej, dasi so kroglice iz vojaških pušk nosile smrt in gorje v ljudske čete.

Nakrat je streljanje potihnilo. General Lafayette z narodno stražo je prihitel iz Pariza in se utaboril punitarjem za hitbom.

Lafayette je zaprosil za avdijenco pri kralju, katero mu je kralj tudi dovolil. Po kratkem dogovoru se je kralj pomiril in ukazal gardi, naj se umakne.

Ali ljudska vojska je rastla in naraščala. Prihajale so vedno nove ljudske čete iz Pariza, pa tudi vojaki so pričeli družiti se z ljudstvom. Avdijenca med Lafayetteom in kraljem je bila le nekaaka premirje. Po končani avdijenci so zopet pričele pokati puške in ljudstvo je z vso silo naskočilo grad. Udarci za udarcem je padal po vratih, dokler se niso vrata porušila, ljudska vojska pa kakor hudotarnik vdrla v grad.

Že so padali udarci na vrata kraljevske spalnice, kar je prihitel Lafayette, ki je z besedami pomiril ljudstvo, da je ostavilo grad in kralja zaprosil, naj se pokaže ljudstvu in mu obljubi, da bo odpotoval v Pariz.

Kralj je skušal z diplomatičnimi izgovori izvleči se iz zagate, ali klici: "kralja hočemo videti, kralj mora v Pariz," so ga spominjali na resno situvacijo in slednjič je kralj stopil na balkon in dejal:

"Ljubi otroci! Obljubim Vam, da se bom takoj preselil v Pariz, samo, da se umirite."

Burno pritrjevanje je sledilo tem besedam kralja. Kralj se je zadovoljen vrnil v sobo, saj je zopet s praznimi besedami potolažil leva — razjarjeni francoski narod.

Komaj je vstopil v sobo, že je zopet zadonel klic:

"Kraljico hočemo videti, kraljico!"

Le nerada je stopila prevzetna Marija Antonijeta na balkon. Ljudstvo jo je sprejelo z globokim molkom, kar mnogokrat glasnejše govori, kakor najhujši krik. Le nerada je naduta kraljica lahko uklonila svojo glavo, potem se pa zopet umaknila v sobo, od koder je odšla v pripravljeno kočijo, ki je imela odpeljati kraljevsko obiteljo v Pariz.

Nekoliko kasneje so topovi naznanjevali, da se je kralj odpeljal v Pariz in se vklonil ljudski volji.

DOPISI.

Seattle, Wash., 5. febr. 1907.

Listi so prinesli vest, da so v Wenachee, Wash., aretirali katoliškega duhovnika Rev. J. H. Colina, očeta novorojenega otroka, katerega mati je 17 let stara Miss Charlotte Noris. — Pač posledica celibata. —

Vincent Harper, socijalistični poročevalec tu v Seattlu, je spisal brošuro pod naslovom: "The Terrible truth about marriage". V knjigi slika gnjilo današnjo človeško družbo in družbo, kakršna bude pod socijalizmom. V knjigi razpravlja o ženitbi, ljubezni in postavi. Avtor piše, da ljudje dandanes ženijo za denar in posestev, ne pa iz ljubezni, radi tega je toliko ločitev in zakonske mizerije.

Ljudje se ženijo po kupčijskem principu — "zglihajo" se, pogode.

Harper piše v svoji knjigi, da ljubezen potrjuje zakon, ne pa postava ali kak škric. Postava, pravi, je bavbar; kjer bi se je potrebovalo jo ni, kjer jo ne bi potrebovali pa je. Načelnik policije — Wappi, je prepovedal prodajati knjigo, grozeč, da bode vsakisti aretiran, kdor bi se pečal z njeno prodajo.

Harper se je naposled obrnil na "superior (apelni) court" in tudi tam je našel odpor, brošura je bila konfiscirana. Na Kranjskem poskrbe škofje, da se take knjige konfiscirajo, v Ameriki — v svobodni Ameriki pa kak barbar in ropar ljudske pravice in svobode v osebi domišljivega policaja.

2. t. m. je bil obsojen na 10 let v prisilno delavnico Eugenio Basterino, neki Taljan. Isti je namreč v neki gostilni tu v mestu, v sobi, kjer je prenočeval nastavljal v svoj "kofar" nabasan revolver tako, da se je tat, v osebi najemnice dotične gostilne, ko je "kofar" odprla, sama ustrelila.

Basterino je bil delavec.

Istega dne je pa "jury" (porota) v Tacomi, Wash., spoznala blaznim 20 let starega fanta, kateri je minulo poletje ustrelil tu v Seattle v obče spoštovanega posestnika G. M. Emory-a. Emory je namreč odrekel ustop k svoji varovanki mladenci, kar je fanta tako ujezilo, da je provzročil umor. Pri ti obravnavi je igral denar svojo veljavno ulogo, pri Basteriniju pa "pravica" justice.

Podobna obravnava se vrši sedaj tudi v New Yorku, kjer se namerava morilca Thaw-a spoznati blaznim.

S socijalističnega stališča se ne strinjamo s kaznjijo na smrt, kajti vsak sodnik, ki obsodi človeka na smrt, je morilec; morilec dotičnega človeka. Blaznim pa tudi ni proglasiti vsacega morilca, kajti to bi vodilo v še večkratno umorstvo, kakor se jih dogaja danes.

Poročevalci "Novih misli" — s prirodnega stališča — celo trdijo, da je vsaka kazen za morilce brutalnost. Oni pravijo, da se morilec kazni sam; misel na umor sočloveka ga počasi uniči, ako celo ne stori samomor, kakor se to navadno zgodi.

Za vse ljudi jednako pravico je pa danes zaman iskati z lučjo pri belem dnevu.

Kapitalisti ne skebajo med seboj, to vemo. Ivan Šolar.

P. S. — Scattelski socijalisti smo imeli 17. t. m. protestni shod, kjer se je protestiralo napram razredni kaj. justici, ki drži v ječi uradnike W. F. of Miners. Protesta se je udeležilo blizu 3000 oseb.

Kolekcija, ki se je pri tej priliki uprizorila v obrambni fond, znaša \$360.

Peru, Ills., 25. jan. 1907.

Cenjeno uredništvo!

Namenil sem se, da Vam tudi jaz napišem par vrstic in razobložim moje misli in želje ob novem letu.

Moje misli in želje niso, da se pokonča S. N. P. J. — kakor nas slikajo nekateri dopisovalci v "Glas Svobode", ampak želja moja, kakor tudi vseh sodrugov je, da se take sebičneže in duševne revčke kot je Konda, Klobučar in Stonič pri tretjem glavnem zborovanju odvzame vsak najmanjši mandat in da se jed. "pravila" prenaredi kolikor le mogoče na socijalistični podlagi. To zgoditi pa je mogoče seveda le tedaj, če bodo pri tretjem gl. zborovanju socijalisti v večini zastopani. Za agitacijo in izvršitev te akcije, bi imel vse kakor nastopiti. "Proletarec", ki je itak nastal vsled potrebe — interesov slov. socijalistov v Ameriki, raztrešenih v različnih društvi S. N. P. J. Saj socijalisti so bili edini, ki so negovali in ukrepili jednoto dejanski. Zatorej pogum velja!

Ven z delnicami! — nič več čakati!

"Proletarec" mora postati tednik! Vsak socijalist bo pomagal, kolikor bo največ mogel, na drugo se ne zanašajmo.

S socijalnim pozdravom,

Vaš za tednik

Ivan Puček.

Površnost v časnikarstvu, z ozirom na raztolmačenje — vzrokov in posledic — ljudstvu je v slov. amer. časnikih nekaj vsakdanjega.

Tako piše clevelandška "Nova Domovina" od 1. jan. t. l., "da se je meso v Avstriji zelo podražilo".

Kaj naj si človek razbira iz take note? Da je to velika novica? — sugestija, da bi človek v tem času odprl prodajalno meso? —

Zakaj se ne da komentarja, da ljudstvo izve kaj je vzrok, da se je podražilo meso v Avstriji.

Uredniki "N. D." bržčas tega sami ne vedo, pa se oddahnemo ko napišejo vsakdanjo frazo. Saj ljudstvo — po mnenju kat. listov — ne potrebuje vedeti posledicam — vzroke.

Meso se v Avstriji ni podražilo vsled tega, da je to lahko prinesla. "N. D." kot "novico", ampak podražilo se je vsled vpliva kapitalističnih birokratov pri trgovinskem ministerstvu, ki je prepovedalo uvoz živine iz Srbije, vsled česar se je meso sedaj toliko podražilo.

Take površnosti v nalogi časnikarstva govore jasno, da je stremljenje kat. listov popolnoma isto kakor v stari domovini, to je, da se stremi le za tem, manje izobrazeno — delavsko oziroma kmetsko ljudstvo odvrniti od spoznanja: kje tiči tisti polip, ki srka splošnemu proletarjatu kri in mozeg.

Kenda.

"Glasnik" z dne 4. januarja pri naša izpod peresa R. S., pod zaglavjem "Socijalizem" sledeče argumente v potrditev o težkoči izmenjavnju in vrednosti izdelkov v socijalistični družbi. Pisec pravi:

"Če vzamemo izdelovanje čevljev, vidimo, kako je komplicirano. Najprej imamo reditev živali, ki nam dajejo kože za usnje; nato imamo strojarje, ki ustrojijo kože, za temi pridejo šele tovarne, kjer se izdelujejo čevlji. Zračunati bi se morali vsi delavci od pastirjev, strojarjev pa do čevljarjev, ki so imeli opraviti s kožami oziroma usnjem."

"Imeti moramo vedno pred očmi, da bo vsaka stvar vredna toliko 'ur standard dela', kolikor se jih je potrošilo na njej."

"Čudovito je," pravi "standard pisec" R. S., "zakaj se socijalisti vedno boje natančno označiti svoje stališče. (Pisec misli, da je socijalizem papeževa buča) in svoje nake."

Piscu se zde te stvari zelo čudne, kar pa ni. Nekaj bolj čudnega vidimo v navajanju o vrednosti kož, pastirjev in čevljarjev; in g. pisec nam zato menda ne bo zameril, če ga prašamo, koliko je bil vreden prvi par govédine: krava in bik; — pardon! — koliko je "po standard delu" vreden začetek?

Tiskovni škrat

je naredil na račun zadnje številke milijon grehov, za katere ne dobi nikjer odpustkov.

Ni se zadovoljil le stem, da je motil stavca in korektorja, prišel je motit potem, ko je izpeljal svoj "trick" pri stavcih še k ulagatelju lista. Tam je obrnil vse polno stavkov na robe. Največjo piko je imel, kakor izgleda na Drskarjev članek: "Kard. Gibbons pa delo in kapital."

V tem članku je delal divje; spakedral je v drugi koloni takoj od enajste vrste naprej cel odstavek. — Brezmejna nesramnost! Dasi se nam zdi škoda prostora za škratove muhe v "Proletarcu", nas vendar veče dolžnost člankarju na ljubo spakedranosti popraviti.

Isti odstavek naj se torej glasi prav: "Eden tucih, ki misli, da ima vpliv pri delavcih in kapitalistih — z Bogom v sredi — je kardinal Gibbons. On hoče po vsaki ceni oženiti delavce s kapitalisti. Ampak danes se jih mnogo poroči v cerkvi, pa gredo vseeno narazen, če jim to življenje ne ugaja. Od kod neki to? Premalo vere? Slab rok uspeha? — Eh, kaj še; — slabe gospodarske razmere! Toda zakaj ni kat. vera tako močna, da bi delala razmere? — dobre seveda! Ali ni javno mnenje, da bi bil v tem slučaju že cel svet v kat. cerkvi? itd."

OD UREDNIŠTVA IN UPRAVNIŠTVA.

Da je v Ameriki toliko ničvrednih slov. in hrvatskih časnikov ni zameriti toliko tistim, ki jih posedujejo, zameriti je večini brezbriznežev, ki se ne zanimajo, kaj list piše.

Skozi nemarnost ljudstva je nastala v slovenskih in hrvatskih časnikarjih ona prepotentna marnost, ki je izredila ošabne časnikarske bosse, ki so sedaj toli predrzni, da mečejo dopise v koš, če le-ti niso

pisani izrečno v reklamnem tonu za njihov kšeft.

V potrditev tega bi lahko navedli sto primer.

Tako je v taboru kupčijskega časnikarstva. "Proletarec" pa seveda ne kupuje — niti ne prodaja ničesar; vsak zaseben kšeft, v najmanjšem pomenu besede je tu izključen. "Proletarec" je list, ki hoče služiti edino-le zasledovanju praktičnega ter idealnega dela vzvišenih nazorov: bodoče družbe. Vsled tega se bo pečal tudi v naprej z zgodovino, znanstvom, gospodarstvom, kritiko in kolikor bo potrebno s politikom i. t. d.

Da pa bo delo kuperativno, je treba, da se zglašijo prostovoljci, ki zasledujejo in imajo zmožnosti beležiti razne pojave, vršče se v njih delokrogu ter jih vpošljejo v uredništvo "Proletarca". Tako stopi uredništvo v ožjo dotiko sotraviteljstva lista in njega vsebine, kar ob enem potrjuje, da to ni glasilo zasebnih idej ali tacega kšefta.

Nič manj važnega od intelektualnega (duševnega) kuperativizma je gmotna stran lista. Kakor pri duševnem — tako je potrebno v gmotnem oziru, da se list vzdržuje, kajti dokler vlada denar, ta spekulativni ekvivalent, tako dolgo je ta merilo v vrednosti dela, poleg katerega se vse vravnava. In ker se "Proletarec" tiska pod istakimi odnošaji glede uravnave delavne moči v tiskarni je toraj samoobsebi umevno, da vse čitatelje veže pravična dolžnost delavne moči uravnati.

Vsak naj torej vpošlje 50c. in stem je svojo dolžnost storil.

Vse denarne pošiljke naj se pošljejo direktno na "Proletarca", 959 W. 21st Pl., Chicago, Ills. Istotje dopise in reklamacije.

BIZANTIZEM, LAKOMNOST IN LOKAVOST.

Zgodovinska črta.

Kovačev Jože.

Cesar Frane II. je tudi imel navado, da je hodil po Dunaji v civilni obleki, da je tem ložje zvedel, o čem ljudstvo govori in zabavlja. Seve ni cesar tega storil iz ljubezni do ljudstva, ampak največ radi tega, da je zvedel kako tajno željo Dunajčanov, katero je potemt naglema uresničil, da je ljudstvo hvalilo neskončno dobrotljivost cesarja. Na nekem takem pohodu je cesar zvedel, da se njegovim "ljubi" Dunajčani hudo jeze radi pomanjkanja kopališč. Da bi se Dunajčanom prikupil in dokazal, kako po očetovski skrbi cesar za svoje otroke — podanike, da bi ti podaniki brez očeta-cesarja najbrže morali kaj v blatu poginiti, je dal zgraditi dva kopališča: eno za moške, drugo pa za ženske.

Dne 14. junija 1821 je stavbenik Weissenberg, jako pohleven in ponižen človek napram cesarju, sploh napram vsakemu, če je le nosil grofovsko krono, poleg pa lakomen kakor znani umrli ameriški milijonar Russel Sage, povedal cesarju vspricho družih modrokrvnih lenuhov, da sta oba kopališča za Augartnom dovršena.

Cesarja je ta vest tako razveselila, ker je vedel, da ga bo ljudstvo vsled tega čina zopet v zvezde koval, da je stavbeniku podaril svoj črni klobuk, katerega je nosil na svojih civilnih pohodih, ker slučajno ni imel drugega darila pri rokah.

Dasiravno se je stavbenik jezil na tistem, kajti skopuhu bi bila polna možnja cekinov bolj všeč, kakor pa stari ponošeni klobuk, vendar se je kot prava lakajska duša toplo zahvalil cesarju za sprejeti dar.

Stavbenik se je jako slabo volje vrnil domov, kjer je naletel na Spieldorfa, višjega zdravnika pri tretjem dragonskem polku, ki je prišel snubiti njegovo hčer Lujizo.

Stavbenik je na kratko povedal višjemu zdravniku, da beraču ne bo dal svoje hčere za ženo, ki bo imela okroglih stotisoč goldinarjev za doto.

(Dalje pride.)

POZOR SLOVENCIM IN HRVATJEM!!!

Slavnemu občinstvu v Chicagu in okolici naznanjava, da sva odprla na

**623 So. THROOP ST.,
novourejeno pekarijo,**

kjer pečeva najokusnejša raznovrstna peciva. Za sveže pecivo in solidno postrežbo jamčiva. Bratje, podpirajte edino domače podjetje v tej stroki!

Z odličnim spoštovanjem

**ALEX. IVČEC & CURIČ CO.,
623 So. Throop St., Chicago.**

Jože Sabath

advokat in pravni zastopnik v kazenskih in civilnih zadevah.

Pišite slovenski!
1628 1638 Unity Building
79 Dearborn St., Chicago, Ill.

Res. 5155 Prairie Ave.
Phone Drexel 7271.

Košček Bratje SALOON!

Dobro pivo, whiskey, likere, vino, izvrstne smodke in prigrizek.
Oglasite se na Centri!

SLOVENSKA GOSTILNA

—pri—

FRANK ČECHU.

Slovincem in Hrvatom naznanjam, da sem odprl slovensko gostilno, v kateri točim vedno dobro pivo in domače vino, kjer imam vedno dobri in sveži prigrizek. *Potujoči rojaki dobe stanovanje in hrano*

Za obilen obisk se priporočam spoštovanjem **FRANK ČECH,**
568 Center Ave., Chicago, Ill

Jugoslovanska vinarna!

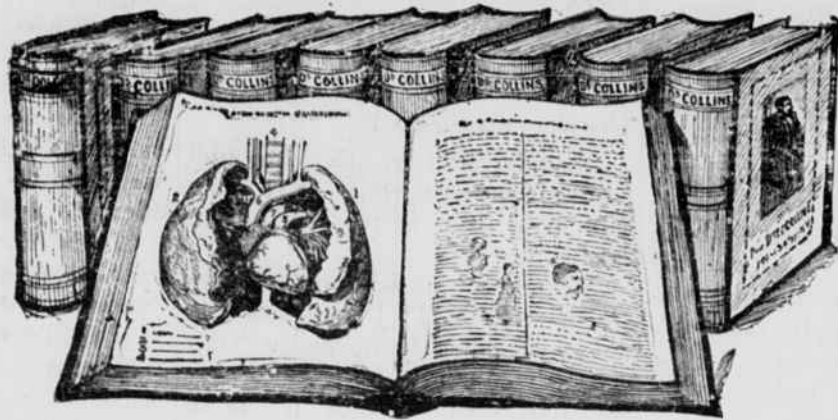
Podpisani naznanjam Hrvatom in Slovincem v Chicagi in okolici, ra točim najboljša raznovrstna vdna po primirni ceni.

Pridite, pripeljite znance in ijetelje, da se prepričate.
ip Z vsem spoštovanjem

Slavoljub Štajdohar,
316 W. 18th St. Chicago

Rojaki Slovenci

Čitajte novo obširno knjigo „ZDRAVJE“

Novih
50.000

se zastoni
razdeli
med
Slovence

Knjiga „ZDRAVJE“

Katera v kratkem izide od slavnega in obče znanega:
Dr. E. C. COLLINS M. I.

Iz nje bode razvidili, da vam je on edini prijatelj, kateri vam zamore in hoče pomagati v vsakem slučaju, ako ste bolni, slabi ali v nevolji.

Knjiga obsega preko 160 strani z mnogimi slikami v tušu in barvi ter je napisana v Slovenskem jeziku na jako razumljiv način, iz katere za more vsaki mnogo koristnega posneti, bodi si zdrav ali bolan. Ona je najzaneslivejši svetovalec za moža in ženo, za mladeniča in deklico.

Iz te knjige bode razvideli, da je **Dr. E. C. COLLINS M. I.** edini, kateremu je natanko znana sestava človeškega telesa, radi tega pozna vsako bolezen ter edini, zamore garantirati za popolno ozdravljenje vsake bolezni, bodisi akutne ali zastarele (kronične) kakor: tudi vsake tajne spolne bolezni.

Čitajte nekaj najnovejših zahval, s katerimi se rojaki zahvaljujejo za nazaj zadobljeno zdravje:

Cenjeni gospod Collins M. I.

Vam naznanam da sem popolnoma zdrav in se Vam presrečno zahvalim za Vaša zdravila ki ste mi jih pošiljali in to Vam rečem, da takega zdravnika ga ni, kakor ste Vi in Vaša zdravila so res najboljša, ki so mi prav fino ušla. Jaz sem si dosti prizadeval pri drugih zdravnikih, pa mi niso nič pomagali. Toraj, kateri ne verjame, naj se do mene obrne in jaz mu bodem natančno pojasnil, da ste Vi res en izkušen zdravnik, da takega nima več svet.

Toraj to pisemce končam ter Vam ostajam hvaležen do hladnega groba.

ANTON MIHELICH
14 E. 99th St. N. E.
Cleveland, O.

Velespostovani Dr. E. C. Collins M. I.

Jaz se Vam najprvo lepo zahvaljujem za Vaša zdravila in Vam veselo sporočam, da sem zdrav, ne čutim nobenih bolečin več in tudi lahko delam vsako delo Vam naznanim častiti gospod, da jaz sem po Vaših zdravilih zadobil prvotno zdravje in moč nazaj, kar se nisem trgal, ker jaz sem se poprej 4 mesce zdravil pri drugih zdravnikih; vsaki mi je obljubil, da me ozdravi, a je bilo vse zaman samo da so mi žepi prazni. Šele potem sem se na Vas obrnil, ko sem uvidel, da mi drugi ne morejo pomagati. Jaz Vas bodem vsakemu bolniku priporočal, da naj se do Vas obrne.

Sedaj se Vam še enkrat lepo zahvalim ter ostanem

Vaš iskreni prijatelj
J. LOWSHA,
Jenny Lind, Ark.

Na razpolago imamo še mnogo takih zahvalnih pisem, katerih pa radi pomanjkanja prostora ne moremo priobčiti. Zatoraj rojaki Slovincil ako ste bolni ali slabi ter vam je treba zdravniške pomoči, prašajte nas za svet, predno se obrnete na drugega zdravnika, ali pišite po novo obširno knjigo ZDRAVJE katero dobite zastoni, ako pismu priložite nekoliko znamk za poštnino. Pisma naslavljajte na sledeči naslov.

DR. E. C. COLLINS MEDICAL INSTITUTE,

40 WEST 34th ST.,

NEW YORK, N. Y.

Potem smete z mirno dušo biti prepričani v kratkem popolnega ozdravljenja.

Za one, kateri hočejo osebno priti v ta zavod, je isti odprt vsaki dan od 10 dopoldne do 5 ure popoldne. V torek, sredo, četrtek in petek tudi od 7—8 z večer. Ob nedeljih in praznikih od 10—11 popoldne.

POZOR! SLOVENCIM! POZOR! SALOON

z modernim kegljiščem

Sveže pivo v sodčkah in buteljkah in druge raznovrstne pijače ter unijske smodke. Potniki dobe čedno prenočišče za nizko ceno. Postrezba točna in izborna. Vsem Slovincem in drugim Slovanom se toplo priporoča

Martin Potokar

564 So Center Ave., Chicago.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

zdravnik za notranje bolezni
in ranocelulit.

Zdravniška preiskava brezplačno—plačati je le zdravlilo. 647 in 649 Blue Island Ave., Chicago
Uradne ure: Od 1 do 3 popol. Od 7 do 9 zvečer.
Izven Chicage živeti bolniki naj pišejo slovenski

SLOVENCEM IN HRVATOM priporočam svojo

gostilno, dvorano za veselice
in društ. zadeve.

Točim izborna pivo "Magnet", fina namizna importirana in domača vina, izvrstno žganje itd. Pri meni so le fine, unijske smodke na prodaj! —

JOŽE POLAČEK,

535 BLUE ISLAND AVE.

CHICAGO, ILL.

Slovincem in Hrvatom naznanjamo, da izdelujemo raznovrstne

OBLEKE

po najnovejšem kroju. Unijsko delo; trpežno in lično. V zalogi imamo tudi razne druge potrebščine, ki spadajo v delokrog oprave — oblek. Pridite in oglejte si našo izložbo. Z vsem spoštovanjem

J. J. DVORAK & CO.
598-600 Blue Island Ave Chicago.